

Leo Trotskij

Syndikalismens principiella misstag

(oktober 1929)

Ett bidrag till diskussionen med Monatte och hans vänner

När jag kom till Frankrike i oktober 1914, befann sig den franska socialistiska och fackliga rörelsen i ett tillstånd av den djupaste chauvinistiska demoralisering. Efter att ha sökt med ljus och lykta efter revolutionärer, stiftade jag bekantskap med Monatte och Rosmer.¹ De hade inte dukat under för chauvinismen. Det var så vår vänskap började. Monatte betraktade sig själv som anarkosyndikalist. Trots detta stod han mig oändligt mycket närmare än de franska guesdisterna,² som spelade en ynkelig och skändlig roll. Vid denna tid gjorde sig Cachin-männen ordentligt bekanta med bakkörrarna till tredje republikens ministerier³ och de allierades ambassader. 1915 lämnade Monatte CGT:s centralkommitté och smällde igen dörren bakom sig. Hans utträde ur fackföreningarnas centrala ledning var i själva verket en splittring. Men vid denna tidpunkt trodde Monatte – med rätta – att proletariats grundläggande historiska uppgifter var överordnade enheten med chauvinister och imperialismens lakejer. I detta avseende var Monatte trogen den revolutionära syndikalismens bästa traditioner.

Monatte var en av oktoberrevolutionens första vänner. Det är sant att han, till skillnad från Rosmer, hade hållit sig i bakgrunden en längre tid. Detta stämde väl överens med Monattes karaktär, som jag senare kom underfund med, nämligen en person som stod vid sidan om, väntade och kritiserade. Ibland är detta det enda rätta. Men som *grundläggande* linje blir det en slags sekterism, som är nära besläktad med proudhonismen.⁴ Men den har inget gemensamt med marxismen.

Då det franska socialistpartiet blev till det kommunistiska partiet, fick jag ofta tillfälle att med Lenin diskutera det besvärliga arv som Internationalen hade övertagit i form av ledare som Cachin, Frossard och andra hjältar från Förbundet för mänskliga rättigheter, frimurare, parlamentariker, karriärister och pratmakare. Ett av dessa samtal – som, om jag inte misstar mig, jag redan publicerat i pressen – följer här:

”Det skulle vara bra”, sade Lenin till mig, ”att driva ut alla dessa vindflöjlar och dra in de revolutionära syndikalisterna och de militanta arbetarna i partiet, folk som verkligen är hängivna arbetarklassens sak. Och Monatte?”

”Monatte skulle naturligtvis vara tio gånger bättre än Cachin och folk som han”, svarade jag. ”Men Monatte förkastar inte bara parlamentarismen, han har fortfarande inte förstått partiets betydelse”.

Lenin blev förvånad: ”Omöjligt! Inte förstått partiets betydelse efter oktoberrevolutionen?”

¹ **Rosmer**, Alfred (1877-1964). Ursprungligen anarkist, sedan syndikalist, som agiterade mot första världskriget och samarbetade i detta med Trotskij fram tills denne utvisades från Frankrike. Som grundningsmedlem av det franska kommunistpartiet valdes han till Kominterns exekutivkommitté. Uteslöts ur kommunistpartiet 1924; medlem av den trotskistiska rörelsen från dess början tills han utträdde 1930. Han förblev en nära personlig vän till Trotskij och Natalia Sedova (Trotskijs änka).

² **Guesdister**. Anhängare av Jules Guesde's (1845-1922) socialistiska rörelse. Guesde var den förste marxistiska ledaren i Frankrike och Jaures' konkurrent i det förenade partiet. Guesde stoltserade med sin strikta marxistiska ortodoxi, men han blev socialpatriot under första världskriget.

³ **Den tredje republiken**. Regeringen i Frankrike från slutet av det andra kungadömet (1871) till nazi-invasionen och upprättandet av Vichy-regimen (1940).

⁴ **Proudhonism**. Den tankeskola som grundlades av Pierre-Joseph Proudhon (1809-1865), den berömde utopiske socialisten. Han föreställde sig ett samhälle som baserades på utbyte mellan oavhängiga producenter och betraktade staten som mindre viktig än de fria, självständiga grupper, som han trodde skulle ersätta den.

Detta är ett mycket oroande symptom.”

Jag brevväxlade med Monatte, där jag bjöd in honom till Moskva. Han var undvikande. I överensstämmelse med sin natur föredrog han att även i denna situation vika undan och vänta. Och dessutom passade inte kommunistpartiet honom. I detta hade han rätt. Men i stället för att hjälpa till med att förändra det, väntade han. På den fjärde kongressen lyckades vi ta det första steget för att rensa det franska kommunistpartiet från frimurare, pacifister och karriärister. Monatte gick med i partiet. Men det behöver väl knappast påpekas, att detta inte innebar att han hade antagit den marxistiska ståndpunkten. Inte alls. Den 23 mars 1923 skrev jag i *Pravda*: ”När vår gamle vän Monatte gick med i det kommunistiska partiet, var det en stor dag för oss. Revolutionen behöver män av hans sort. Men det skulle vara felaktigt att låta priset för ett *närmande* bli till förvirring när det gäller idéer.” I artikeln kritiserade jag Louzons skolastiska inställning till relationerna mellan klass, fackföreningar och parti. I synnerhet förklarade jag att förkrigssyndikalismen hade varit ett embryo till det kommunistiska partiet, och att detta embryo sedan hade blivit ett barn. Om detta barn nu hade mässling och engelska sjukan, så måste man ge det näring och bota det, men det vore absurt att föreställa sig, att det kunde fås att återvända till sin mors livmoder. I anslutning till detta får jag kanske lov att säga att de skämtsamma argumenten i min artikel från 1923, fortfarande är de viktigaste vapnen mot Monatte i händerna på Monmousseau och andra anti-trotskyistiska krigare.

Monatte gick med i partiet; men han fick knappt tid att vända sig om och vänja sig vid ett hus, som var långt större än hans lilla butik på Quai de Jemmapes,⁵ innan kuppen i Internationalen bröt ut över honom: Lenin hade blivit sjuk och kampanjen mot ”trotskyismen” och för den zinovjevistiska ”bolsjevismen” började. Monatte kunde inte underkasta sig karriäristerna, som genom att stödja sig på epigonernas generalstab i Moskva och med tillgång till obegränsade resurser fortsatte med hjälp av intriger och förtal. Monatte uteslöts ur partiet. Denna episod, som var viktig, men trots allt bara en episod, blev ett avgörande ögonblick i Monattes politiska utveckling. Han drog slutsatsen, att hans korta erfarenhet i partiet fullständigt hade bekräftat hans anarkosyndikalistiska fördomar mot partier i allmänhet. Monatte började envist återvända till tidigare övergivna positioner. Han började åter att söka efter Amiens-manifestet.⁶ För att kunna det måste han vända blicken mot det förgångna. Erfarenheterna från kriget, den ryska revolutionen och den internationella fackföreningsrörelsen var för hans del nästan spårlöst borta. Än en gång stod Monatte vid sidan om och väntade. På vad? En ny Amiens-kongress! Under de senaste åren har jag olyckligtvis inte kunnat följa Monattes baklängsesutveckling: den ryska oppositionen levde i en isolerad enklav.

Ur hela den rika teoretiska och praktiska skatt som proletariats världsomfattande kamp har frambringat har Monatte bara lyckats vaska fram två idéer: *fackföreningarnas autonomi* och *facklig enhet*. Han har höjt dessa två rena principer över den syndfulla verkligheten. Han baserar sin tidning och sitt syndikalistiska förbund på principen om fackföreningarnas självständighet och den fackliga enheten. Olyckligtvis är dessa två idéer ihåliga, och de liknar hålet i en ring. För Monatte är det fullständigt ointressant om ringen är gjord av järn, silver eller guld. Ringen, förstår ni, förhindrar alltid fackföreningsaktiviteten. Monatte är bara intresserad av själva hålet: autonomi.

Den andra heliga principen, *enheten*, är inte mindre tom. I dess namn gick Monatte t o m emot en brytning med den anglo-ryska kommittén,⁷ trots att den brittiska fackföreningsledningen

⁵ **Quai de Jemmapes.** Huvudkvarteret för **Vie Ouvrières**, Monattes tidigare tidning.

⁶ **Amiens-manifestet.** Antaget av CGT under inflytande av syndikalister på Amiens-kongressen (1906); det krävde fackföreningarnas fullständiga autonomi och absoluta oavhängighet av politiska partier.

⁷ **Den anglo-ryska kommittén.** Bildades i maj 1925 med lika stor representation från de brittiska och ryska fackföreningsledningarna. Den passade de brittiska arbetarledarna, som ett vänsterlibi inför kommunistpartiets

hade förrätt generalstrejken. Det faktum att Stalin, Bucharin, Cachin, Monmousseau och andra stödde blocket med strejkbrytarna, tills de sistnämnda sparkade ut dem, gör inte Monattes misstag mindre. När jag kom utomlands, försökte jag förklara blockets kriminella karaktär, vars konsekvenser fortfarande gör sig påmind i arbetarrörelsen, för läsarna av *Révolution Prolétarienne*.⁸ Monatte ville inte publicera min artikel. Och hur skulle det ha kunnat vara annorlunda? Jag hade ju angripit den heliga fackliga enheten, som löser alla frågor och övervinner alla motsättningar.

När strejkande ställs inför en grupp strejkbrytare, vräker de undan dem utan att lägga fingrarna emellan. Om strejkbrytarna är fackföreningsmedlemmar, kastas de omedelbart ut utan att man bekymrar sig om den fackliga enhetens heliga princip. Monatte har säkert inga invändningar mot detta. Men det är en helt annan sak när det är fråga om fackbyråkratin och dess ledare. Den brittiska fackföreningsledningen är inte sammansatt av uthungrade och efterblivna strejkbrytare; nej de är välnärda och erfarna förrädare, som vid en given tidpunkt fann det nödvändigt att ställa sig i spetsen för generalstrejken för att så mycket snabbare och säkrare kunna halshugga den. De arbetade hand i hand med regeringen, direktörerna och kyrkan. Man skulle ha väntat sig, att ledarna för de ryska fackföreningarna, som hade bildat ett politiskt block med den brittiska fackföreningsledningen, omgående, öppet och obarmhärtigt, borde ha brutit med den inför massorna, som hade bedragits och förrättats av denna fackföreningsledning. Men Monatte reser sig rasande upp: det är förbjudet att störa den fackliga enheten. På ett förvånande sätt glömmer han, att han 1915 själv rubbade denna enhet genom att lämna den chauvinistiska fackföreningsledningen för Confédération Générale du Travail.

Det måste sägas rent ut: Det skiljer en avgrund mellan 1915 års Monatte och 1929 års Monatte. För Monatte framstår det som om han fortfarande är fullständigt trogen mot sig själv. Formellt är detta i viss mån riktigt. Monatte upprepar några gamla formler, men han ignorerar fullständigt de sista femton årens händelser, som är rikare på erfarenheter än mänsklighetens hela tidigare historia. I ett försök att återvända till sina tidigare positioner, missar Monatte att det är länge sedan de försvann. Oavsett vilken fråga det handlar om, blickar Monatte bakåt. Det är allra tydligast när det gäller frågan om partiet och staten.

För en tid sedan beskyllde Monatte mig för att undervärdera ”farorna” med statsmakten (*La Révolution Prolétarienne* nr. 79, 1 maj 1929, sid 2). Denna kritik är inte ny: den har sitt ursprung i Bakunins kamp mot Marx, och den uttrycker en falsk, motsättningsfull och i grund och botten en uppfattning om staten som inte är proletär.

Med undantag av ett enda land befinner sig statsmakten över hela världen i bourgeoisins händer. *Från proletariatets synpunkt är det i detta och enbart i detta, som faran med statsmakten ligger.* Det är proletariatets historiska uppgift att vrida detta ytterst kraftfulla undertryckningsinstrument ur bourgeoisins händer. Kommunisterna förnekar inte de svårigheter och faror som är förknippade med proletariatets diktatur. Men kan detta ens marginellt minska nödvändigheten av att gripa makten? Om hela proletariatet bars fram av en oemotståndlig kraft mot att erövra makten, eller om det redan hade erövat den, då kunde man strängt taget förstå den ena eller andra varningen från syndikalisterna. Lenin varnade som bekant i sitt testamente⁹ för att missbruka den revolutionära makten. Kampen mot deforma-

kritik, när de förrådade den brittiska generalstrejken 1926. När de inte längre hade fördel av den, lämnade de brittiska arbetarledarna kommittén.

⁸ **La Révolution prolétarienne.** Syndikalistisk tidning grundad av Monatte 1924, efter det han hade lämnat kommunistpartiet.

⁹ **Lenins testamente.** Lenins brev den 25 december 1922 med en efterskrift daterad den 4 januari 1923, som föreslog att det Sovjetiska kommunistpartiet skulle avsätta Stalin från posten som generalsekreterare. Dess existens förnekades under lång tid av stalinisterna, men avslöjades officiellt av Chrusjtjov under avstaliniseringsperioden.

tionerna av proletariatets diktatur har förts av Oppositionen från första början och utan att vi har behövt låna från anarkismens arsenal.

Men i de borgerliga länderna består olyckan i det faktum att proletariatets övervägande majoritet inte, som den borde, förstår farorna med den *borgerliga* staten. Syndikalisternas sätt att behandla frågan betyder, att de, omedvetet givetvis, bidrar till att arbetarna passivt försonar sig med den kapitalistiska staten. När syndikalisterna fortsätter att hamra fram sina varningar om farorna med den proletära staten för arbetarna, som förtrycks av den borgerliga staten, då spelar de en helt igenom reaktionär roll. Borgerligheten kommer beredvilligt att upprepa för arbetarna: ”Rör inte staten, för den är en snara som är full av faror för er”. Kommunisterna kommer att säga till arbetarna: ”De svårigheter och faror som proletariatet konfronteras med efter makterövringen – de kommer vi att lära oss att övervinna genom erfarenhet. Men för närvarande ligger de mest hotande farorna i det faktum att vår klassfiende håller i maktens tyglar och riktar den mot oss”.

I det nutida samhället finns det bara två klasser som kan hålla makten i sina händer: den kapitalistiska bourgeoisin och det revolutionära proletariatet. Småbourgeoisin förlorade för länge sedan den ekonomiska möjligheten att gestalta det moderna samhällets öde. Då och då reser den sig i utbrott av desperation för att erövra makten, även med vapen i hand, som skedde i Italien, Polen och andra länder. Men de fascistiska upproren slutar bara på ett enda sätt: Den nya makten blir ett instrument för finanskapitalet i en ännu naknare och brutalare form. Detta är orsaken till att småbourgeoisins mest representativa ideologer är rädda för statsmakten som sådan. Småbourgeoisin fruktar makten när den är i händerna på storbourgeoisin, ty den kväver och ruinerar den. Småbourgeoisin fruktar också makten när den är i händerna på proletariatet, ty det underminerar alla förutsättningar för dess sedvanliga existens. Slutligen fruktar den makten när den faller i dess egna händer, eftersom denna makt oundvikligen måste glida ur dess kraftlösa händer och överföras till finanskapitalet eller proletariatet. Anarkisterna ser inte de revolutionära problemen med statsmakten, dess historiska roll, utan de ser bara statsmaktens ”faror”. De antistatliga anarkisterna är följaktligen de mest logiska och därför även de mest hopplösa representanterna för småbourgeoisin i dess historiska återvändsgränd.

Ja, statsmaktens faror existerar även under proletariatets diktatur, men summan av dessa faror består i att makten faktiskt kan återgå i händerna på bourgeoisin. Den bäst kända och mest uppenbara statliga faran är byråkratismen. Men vad är dess väsen? Om den upplysta arbetarbyråkratin kunde föra samhället till socialismen, dvs. till att avskaffa staten, då skulle vi försona oss med en sådan byråkrati. Men den har en helt motsatt *karaktär*: genom att avskilja sig själv från proletariatet, genom att resa sig själv över det, hamnar byråkratin under de småborgerliga klassernas inflytande och kan därmed underlätta maktens återgång i bourgeoisins händer. Med andra ord, för arbetarna är faran med staten under proletariatets diktatur när det kommer till kritan inget annat än faran i att makten återförs till bourgeoisin.

Frågan om *källan* till denna byråkratiseringsfara är inte mindre viktig. Det skulle vara helt felaktigt att tro, att föreställa sig, att byråkratiseringen uteslutande uppstår som en konsekvens av proletariatets makterövring. Nej, så är inte fallet. I de kapitalistiska staterna kan de mest groteska slagen av byråkratism iaktas i just fackföreningarna. Det räcker med att se på Amerika, England och Tyskland. Amsterdam¹⁰ är fackbyråkratin mäktigaste internationella organisation. Det är dess förtjänst att den kapitalistiska strukturen idag står upprätt, framför allt i Europa och i synnerhet i England. Om det inte fanns en fackbyråkrati, då skulle polisen, armén, domstolarna, adeln och monarkin framträda inför de proletära massorna som inget

¹⁰ **Amsterdam.** Den reformistiska (”gula”) internationella arbetarfederationen hade sitt huvudkvarter i Amsterdam.

annat än ynkliga och löjliga leksaker. Fackbyråkratin är den brittiska imperialismens ryggrad. Det är med hjälp av denna byråkrati som bourgeoisin existerar, inte bara i metropolerna, utan även i Indien, Egypten och andra kolonier. Man måste vara totalt blind för att säga till de engelska arbetarna: ”Var på er vakt mot att erövra makten och kom alltid ihåg att era fackföreningar är motgiftet mot farorna med staten”. Marxisterna kommer att säga till de engelska arbetarna: ”Fackbyråkratin är den borgerliga statens viktigaste verktyg för att undertrycka er. Makten måste vridas ur bourgeoisins händer, och för att detta ska kunna ske måste dess huvudagent, fackbyråkratin, störtas.” Inom parentes sagt, är det just därför som Stalins block med strejkbrytarna var så kriminellt.

Från Englands exempel ser man tydligt hur absurt det är att ställa de fackliga organisationerna i motsättning till den statliga organisationen, som om det vore fråga om två helt skilda saker. I England, mer än någon annanstans, vilar staten på arbetarklassens rygg, arbetarklassen som utgör den överväldigande majoriteten av landets befolkning. Det fungerar så att byråkratin baseras *direkt* på arbetarna, och staten *indirekt*, genom fackföreningsbyråkratins *förmedling*.

Fram tills nu har vi inte nämnt Labourpartiet, som i England – fackföreningarnas klassiska land – bara är det politiska uttrycket för samma fackföreningsbyråkrati. Det är samma ledare som står i spetsen för fackföreningarna, förräder generalstrejken, leder valkampanjen och senare sitter i ministerierna. Labourpartiet och fackföreningarna är inte två väsensskilda saker, utan enbart en teknisk arbetsdelning. Tillsammans utgör de det grundläggande stödet för den engelska bourgeoisins dominans. Bourgeoisin kan inte störtas utan att Labourpartiet störtas. Och detta kan inte uppnås genom att ställa fackföreningarna som sådana mot staten som sådan, utan enbart med hjälp av kommunistpartiets aktiva opposition mot Labourbyråkratin på det sociala livets alla områden: i fackföreningarna, under strejker, i valkampanjerna, i parlamentet och i förhållande till statsmakten. Huvuduppgiften för ett verkligt proletärt parti består i att ställa sig själv i spetsen för de arbetande massorna, såväl de fackligt organiserade som de oorganiserade, för att vrida makten ur bourgeoisins händer och ge dödsstöten åt ”farorna med staten”.

Konstantinopel, oktober 1929.

Översättning: *Martin Fahlgren*